

باسمه تعالی

مبانی و موضوعات اصلی در هندسه مباحث عدالت اجتماعی و عدالت اقتصادی

نقشه راه

تهیه و تنظیم: دکتر عیوضلو

۱۳۹۱/۶/۲۱

کلیات

- ۱) انتظار از اندیشکده عدالت / مأموریتها
- ۲) هدفگذاری و زمانبندی (ناظر به دستیابی به نتایج عملی قابل تطبیق با وضع موجود)
- ۳) ارائه نظام نامه عدالت (با رویکرد جامع نگری در عرصه های مختلف فلسفی، نظری، مکاتب، رویکردها...)
- ۴) شناسایی مطالعات و بررسیهای انجام شده و ظرفیتهای موجود و نقد و تحلیل و استفاده مفید از این ظرفیتهای
- ۵) برنامه ریزی برای تکمیل زنجیره موضوعات و مراحل تدوین
- ۶) برنامه ریزی برای حوزه های اجرایی عدالت

انتظار از نظریه منتخب

□ دستیابی به یک چارچوب فکری و نظری با ویژگی های زیر:

- سازگار با مبانی اعتقادی نظام باشد
- در محافل علمی و دانشگاهی قابل پیگیری باشد. به خصوص در ابعاد اقتصادی، حقوقی، اجتماعی و سیاسی توسط محققین دانشگاهی قابل نقد، ارزیابی و گسترش باشد.
- قابلیت پیاده سازی سیاستی و نظارت مستمر و کنترل داشته باشد
- بهره برداری از پایگاه های اطلاعاتی موجود را تسهیل کند

مبانی نظری و فلسفی و کلامی نظریه عدالت اقتصادی

نظریه عدالت دارای چه ابعادی است؟

برای فهم این موضوع قبل از همه لازم است به تعریف نظریه بپردازیم. نظریه در تعریف جدید آن ساختار منسجمی از فرضیه های مرتبط به هم است که دارای هسته سخت و کمر بند حفاظتی و توان راهبردی معینی است و بر اساس این ارکان و ساختار توانایی تبیین پدیده ها و پیش بینی فرایند تحول پدیده ها و پیشنهاد تغییر را از طریق سیاستگذاری مناسب فراهم می سازد. برای طراحی هسته سخت نظریه نیازمند معرفی فروض پیشینی غیر قابل ابطال هستیم. علت عدم ابطال پذیری این فروض مفروض بودن آنهاست که به صورت داده شده تلقی می شوند. این فروض ریشه در فلسفه و جهان بینی حاکم بر ساختار نظریه دارند که به طور موثر امکان نظریه پردازی را عملی می سازند. نظریه عدالت اقتصادی در چنین فضای علمی قابلیت تکوین دارد؛ نظریه در رویکرد های جدید روش شناسان دیگر حالت بسیط و تک فرضیه ای ندارد. نظریه عدالت اقتصادی باید بتواند تمامی مسائل مورد بحث و متغیرهای اصلی نظریه اقتصادی را در برگیرد و حالت مطلوب و بایسته این متغیرها را در دستگاه منسجم تحلیلی نشان دهد.

i. فلسفه اجتماعی

فلسفه اجتماعی از جمله عرصه هایی است که چندان که باید در ادبیات نظری ما جایگاه لازم خود را نیافته است. اغلب نوشته های فلسفی اسلامی در عرصه فردی شرح و بسط یافته اند. از این رو تولید نظریه عدالت اقتصادی مستلزم رشد و توسعه نگرشهای فلسفه اجتماعی است.

ii. اخلاق اجتماعی

نظریه پردازی در حوزه عدالت اقتصادی به طور مستقیم با فلسفه اخلاق مرتبط است؛ آن هم در عرصه اخلاق اجتماعی. نظریه اخلاق اجتماعی در مقایسه با دین جنبه عینی تری دارد و با معیارهای معینی قابلیت سنجش و ارزیابی دارد. نظریه اخلاق اجتماعی بر این رفتار ناشی از اعتقاد دینی در باره متغیرهای فردی و اجتماعی است.

iii. اقتصاد اسلامی

نظریه عدالت اقتصادی بدون تکیه بر علوم انسانی امکان تکوین و رشد و تکامل ندارد. عدالت اقتصادی از منظر اسلامی بدون استناد و بهره گیری از اقتصاد اسلامی چگونه قابلیت تبیین دارد؟ اقتصاد اسلامی در معنای صحیح و کاملش هم دارای مکتب اقتصادی مبتنی بر شریعت اسلام و هم دارای نظام اقتصادی است که در دوره صدر اسلام و در طی چهارده قرن دوران تمدن اسلامی و دوره معاصر رشد و تکامل یافته و شاهد شکوفایی یا افول بوده است. از سوی دیگر اقتصاد اسلامی بر روابط اثباتی حقیقی تکیه دارد که ناظر بر قانونمندیهای اقتصادی در خصوص شکل گیری عوامل و پدیده های اقتصادی است.

iv. فقه اجتماعی

جامعه اسلامی برای تولید نظریه کارآمد در حوزه عدالت و برای داوری در باره رفتار اجتماعی نیازمند تحول در شیوه ها و روشهای استنباط فقهی است. آنچه در فقه سنتی مورد توجه شده عمدتاً درباره رفتار مطلوب افراد در جامعه با روش خرد نگری است، جامعه ای که تغییراتش تأثیری در استنباط احکام ندارد و فقه در واقع ناظر بر مجموعه ثابتی از احکام مستنبط از آیات و روایات مرتبط است. اما امروزه با ظهور روشها، نهادها و پدیده های جدید این انتظار جدی وجود دارد تا دایره استنباطات فقهی ناظر به تعیین تکلیف افراد و گروههای جامعه در شرایط متغیر جامعه گردد و مسلمانان از بلا تکلیفی در این زمینه ها خلاصی یابند.

v. فقه حکومتی

vi. حقوق اجتماعی

۷) ارکان و قلمرو بحث در تدوین نظریه اسلامی عدالت اقتصادی

i. روش شناسی

ii. اصول

iii. قواعد کلی

iv. معیارها/ مصادیق

v. معیارهای کمی

vi. روش ها

vii. شاخص ها

۸) شاخصه ها و ابعاد نظریه اسلامی عدالت اقتصادی

۹) نظریه عدالت اقتصادی در تطبیق با نظام جمهوری اسلامی ایران

- i. مشکلات مفهومی
- ii. مشکلات رویکردی
- iii. آسیب شناسی
- iv. نظریه منتخب
- v. راهبردها
- vi. سیاستها
- vii. شاخص های ارزیابی
- viii. نهاد سازی
- ix. گزارش های دوره ای

۱۰) مسائل عدالت اقتصادی در ایران

- i. موضوع تبادل توزیع عادلانه و رشد اقتصادی/ نسبت عدالت و پیشرفت
- ii. مشکلات جوهری نظامهای اقتصادی منتخب
- iii. بررسی و تحلیل سیاستهای اقتصادی اجرا شده در کشور
- iv. شاخص ترکیبی نسبی عدالت اقتصادی در ایران
- v. خلاء های آماری
- vi. راهبردها و سیاستهای اقتصادی منتخب

۱۱) مرکز عدالت پژوهی

- i. دبیرخانه
- ii. مرکز علمی

۱۲) تسری مباحث به دامنه های غیراقتصادی: توزیع قدرت سیاسی، مشارکت اجتماعی و حق تأثیرگذاری بر زندگی اجتماعی، دسترسی به اطلاعات

۱۳) حوزه سیاستگذاری

۱۴) برنامه ریزی برای اجرای عدالت اقتصادی

- i. آموزش
- ii. پژوهش
- iii. فرهنگ سازی
- iv. عدالت سنجی

۷. سیاستگذاری

(۱۵) ساز و کارهای نظارت و ضمانت های اجرایی